

बिमा ऐन, २०४९

(मिति २०७४ साल पौष मसान्तसम्म भएका संशोधन समेत मिलाइएको)

नेपाल सरकार

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय
सिंहदरबार

बिमा ऐन, २०४९

लालमोहर र प्रकाशन मिति

२०४९।९।२

संशोधन गर्ने ऐन

१. बिमा (पहिलो संशोधन) ऐन, २०५२

२०५२।९।२०

२. बिमा (दोस्रो संशोधन) ऐन, २०५८

२०५८।१०।१०

प्रमाणीकरण र प्रकाशन मिति

३. लैङ्गिक समानता कायम गर्न केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०६३

२०६३।७।१७

४. गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६[♦]

२०६६।१०।१७

५. लैङ्गिक समानता कायम गर्न तथा लैङ्गिक हिंसा अन्त्य गर्न केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७२

२०७२।६।१४

६. केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७२

२०७२।११।१३

२०४९ सालको ऐन नं. ४२

.....

बिमा व्यवसायलाई व्यवस्थित तथा नियमित गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना : बिमा व्यवसायलाई व्यवस्थित, नियमित, विकसित तथा नियन्त्रित गर्नको लागि बिमा समितिको स्थापना गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको शासनकालको एक्काइसौं वर्षमा संसदले यो ऐन बनाएकोछ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम “बिमा ऐन, २०४९” रहेकोछ ।

(२) यो ऐन नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकेको मिति देखि प्रारम्भ हुनेछ ।^१

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) “समिति” भन्नाले दफा ३ बमोजिम गठन भएको बिमा समिति सम्झनु पर्छ ।

(ख) “अध्यक्ष” भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(ग) “सदस्य” भन्नाले समितिको सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले समितिको अध्यक्षलाई समेत जनाउँछ ।

(घ) “बिमक” भन्नाले दफा १० बमोजिम दर्ता भएको सङ्गठित संस्था सम्झनु पर्छ र सो शब्दले पुनर्बिमकलाई समेत जनाउँछ ।

(ङ) “बिमा व्यवसाय” भन्नाले जीवन बिमा व्यवसाय वा निर्जीवन बिमा व्यवसाय सम्झनु पर्छ र सो शब्दले पुनर्बिमालाई समेत जनाउँछ ।

(च) “जीवन बिमा व्यवसाय” भन्नाले कुनै व्यक्तिको जीवन सम्बन्धमा निजको आयुको आधारमा किस्ताबन्दी बुझाउने गरी कुनै खास रकम तिरेमा निजले वा निजको मृत्यु भएको अवस्थामा निजको हकवालाले कुनै खास रकम पाउने गरी गरिने करार सम्बन्धी व्यवसाय सम्झनु पर्छ ।

(छ) “निर्जीवन बिमा व्यवसाय” भन्नाले जीवन बिमा व्यवसाय बाहेक अन्य बिमा व्यवसाय सम्झनु पर्छ ।

♦ यो ऐन संवत् २०६५ साल जेठ १५ गते देखि लागू भएको ।

■ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा भिकिएको ।

१ बिमा ऐन, २०४९ मिति २०४९।११।१७ देखि लागू हुने गरी तोकिएको । (नेपाल राजपत्र मिति २०४९।११।१७)

- (ज) “पुनर्बिमा व्यवसाय” भन्नाले बीमकले जोखिम धारण गर्ने अंश भन्दा बढी अंशको पुनः बिमा गर्ने व्यवसाय सम्झनु पर्छ ।
- (झ) “बिमा लेख” भन्नाले बिमाको करारनामा सम्बन्धी अधिकार तथा दायित्व उल्लेख भएको लिखत सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) “बिमाडुकी” भन्नाले बिमा व्यवसायमा भएको दायित्वको निर्धारण तथा गणना गर्नको लागि बीमकद्वारा नियुक्त गरिएको तोकिए बमोजिमको योग्यता भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।
- (ट) “बीमित” भन्नाले जीवन बिमा तथा निर्जीवन बिमा गराउने व्यक्ति वा संस्था सम्झनु पर्छ ।
- (ठ) “बिमा अभिकर्ता” भन्नाले बीमकको तलबी कर्मचारी नभई कमिसनको आधारमा बीमकको तर्फबाट काम गर्ने दफा ३० बमोजिम इजाजतपत्र प्राप्त व्यक्ति सम्झनु पर्छ *..... ।
- (ड) “सर्भेयर” भन्नाले क्षतिग्रस्त सम्पत्तिको आर्थिक मूल्याङ्कन गर्ने दफा ३०क. बमोजिम इजाजत प्राप्त व्यक्ति सम्झनु पर्छ र सो शब्दले एडजस्टर र नोक्सानी मूल्याङ्कन गर्नेलाई समेत जनाउँछ ।
- ◻(ङ) “दलाल” भन्नाले बिमा व्यवसाय सम्बन्धमा बीमक बीमक बीच माध्यमको रूपमा काम गर्न दफा ३०ख. बमोजिम इजाजतपत्र प्राप्त व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।
- (ढ) “लेखापरीक्षक” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम लेखापरीक्षण गर्न प्रमाणपत्र प्राप्त लेखापरीक्षक सम्झनु पर्छ ।
- ◻(ण) “आर्थिक वर्ष” भन्नाले प्रत्येक वर्षको श्रावण महिनाको १ गते देखि आषाढ महिनाको मसान्तसम्मको अवधि सम्झनु पर्छ ।
- (त) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद - २

समितिको गठन र व्यवस्था

३. समितिको गठन : (१) बिमा व्यवसायलाई व्यवस्थित, नियमित, विकसित तथा नियन्त्रित गर्नको लागि बिमा समितिको गठन गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा देहायका सदस्यहरु रहनेछन् :-

- (क) नेपाल सरकारले नियुक्त गरेको वा तोकेको व्यक्ति - अध्यक्ष
- (ख) प्रतिनिधि, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय- सदस्य
- (ग) प्रतिनिधि, अर्थ मन्त्रालय - सदस्य
- (घ) बिमा व्यवसायमा विशेष ज्ञान भएका व्यक्तिहरुमध्येबाट नेपाल सरकारले मनोनीत गरेको एकजना व्यक्ति - सदस्य
- (ङ) बीमितहरुमध्येबाट नेपाल सरकारले मनोनीत गरेको एकजना व्यक्ति - सदस्य

(३) समितिले तोकेको कुनै कर्मचारीले समितिको सचिवको काम गर्नेछ ।

(४) नेपाल सरकारले आवश्यक ठानेमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी समितिका सदस्यहरु हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

(५) समितिले आवश्यक देखेमा कुनै स्वदेशी वा विदेशी विशेषज्ञलाई पर्यवेक्षकको रूपमा समितिको बैठकमा उपस्थित हुन आमन्त्रित गर्न सक्नेछ ।

* पहिलो संशोधनद्वारा भिकिएको ।
 ◻ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।
 ◦ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

- (६) समितिका मनोनीत सदस्यहरूको पदावधि चार वर्षको हुनेछ । पदावधि समाप्त भएपछि निजहरू दुई पटकसम्म पुनः मनोनीत हुन सक्नेछन् ।
- (७) समितिको प्रधान कार्यालय काठमाडौं उपत्यकामा रहनेछ ।
४. समिति स्वशासित संस्था हुने : (१) समिति अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित र सङ्गठित संस्था हुनेछ ।
- (२) समितिको काम कारबाहीको निमित्त आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।
- (३) समितिले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, बेचबिखन गर्न वा अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (४) समितिले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजूर गर्न र समिति उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजूर लाग्न सक्नेछ ।
५. समितिको बैठक र निर्णय : (१) समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।
- (२) समितिको बैठक तीन महिनामा दुई पटकमा नघटाई वर्षको कम्तीमा आठ पटक बस्नेछ ।
- (३) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा सदस्यहरूले आफूमध्येबाट छानेको व्यक्तिले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।
- (४) समितिको कुल सदस्य सङ्ख्याको पचास प्रतिशत सदस्यहरू उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।
- (५) समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिन सक्नेछ ।
- (६) समितिको निर्णय सचिवद्वारा प्रमाणित गरिनेछ ।
- (७) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
६. अध्यक्षको सेवा, शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था : (१) बिमा व्यवसायमा विशेष ज्ञान भएको कुनै व्यक्तिलाई नेपाल सरकारले अध्यक्षको पदमा नियुक्त गर्न वा तोक्न सक्नेछ ।
- (२) अध्यक्ष समितिको मुख्य प्रशासकीय अधिकारी हुनेछ र समितिका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने तथा समितिको काम कारबाहीको रेखदेख तथा नियन्त्रण गर्ने सम्पूर्ण अधिकार तथा कर्तव्य अध्यक्षको हुनेछ ।
- (३) अध्यक्षको पदावधि चार वर्षको हुनेछ र निजलाई पुनः नियुक्त गर्न वा तोक्न सकिनेछ ।
- (४) अध्यक्षको सेवा, शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
७. समितिका कर्मचारी : (१) समितिको कार्य सञ्चालनको निमित्त समितिले आवश्यक कर्मचारी तोकिए बमोजिम नियुक्त गर्न सक्नेछ ।
- (२) समितिका कर्मचारीहरूको पारिश्रमिक, सेवाको शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ३

समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

८. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) बिमा व्यवसायलाई व्यवस्थित, नियमित, विकसित तथा नियन्त्रित गर्नको लागि नीति निर्धारण गर्न नेपाल सरकारलाई आवश्यक सुझाव दिने,
- (ख) बिमाबाट प्राप्त हुन आएको रकम लगानी गर्नको लागि नीति निर्धारण गरी प्राथमिकता क्षेत्र तोक्ने,
- (ग) बीमक, बिमा अभिकर्ता, सर्भेयर वा दलालको दर्ता र नवीकरण गर्ने तथा दर्ता खारेज गर्ने, गराउने,

□ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

- (घ) बीमक तथा बीमित बीचको वाद विवादमा मध्यस्थता गर्ने,
- ९(घ१) बिमा दायित्व निर्धारणका सम्बन्धमा बीमक विरुद्ध बीमितले दिएको उजूरी उपर निर्णय गर्ने,
- ९(घ२) बिमा व्यवसायका सम्बन्धमा बीमकलाई समय समयमा आवश्यक निर्देशन दिने ।
- (ङ) बीमितको हित रक्षाको निम्ति आवश्यक आधार तर्जुमा गर्ने, र
- (च) बिमा व्यवसायसँग सम्बन्धित अन्य आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने ।
९. उपसमिति गठन गर्न सक्ने : (१) समितिले आफ्नो कार्य सुचारुरूपले सञ्चालन गर्नको लागि आवश्यकतानुसार उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपसमितिको काम, कर्तव्य, अधिकार तथा बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समितिले तोकिएका बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ४

बीमकको दर्ता, दर्ता खारेज तथा दायित्व

१०. बीमकको दर्ता : (१) यस ऐन बमोजिम प्रमाणपत्र नलिई कसैले पनि बिमा व्यवसाय गर्नु गराउनु हुँदैन ।

(२) बिमा व्यवसाय गर्न चाहने स्वदेशी तथा विदेशी सङ्गठित संस्थाले समितिको कार्यालयमा बीमकको रूपमा आफ्नो नाम दर्ता गर्न तोकिएको ढाँचामा देहायका कागजात संलग्न राखी तोकिएको दस्तुर सहित निवेदन दिनु पर्नेछ :-

- (क) आफ्नो सङ्गठित संस्थाको प्रबन्धपत्र तथा नियमावली,
- (ख) आफूले गर्न लागेको बिमा व्यवसाय, त्यसका नीति र शर्तहरू,
- (ग) जीवन बिमा व्यवसाय गर्ने भए सो व्यवसाय गर्दा लिइने रकम र दायित्वको हिसाब देखाइएको लिखत,
- (घ) बिमा बापत प्राप्त हुन आएको रकम उपभोग गर्ने तरिका बारेको लिखत, र
- (ङ) समितिले तोकिएका अन्य आवश्यक कागजातहरू ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएपछि समितिले उक्त निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी निवेदकसँग कुनै कुरा बुझ्नु पर्ने भए सो कुरा समेत बुझी निवेदकको नाउँ तोकिएको दर्ता किताबमा दर्ता गरी निवेदकले गर्न पाउने बिमा व्यवसायका किसिम समेत उल्लेख गरी निवेदकलाई तोकिए बमोजिमको ढाँचामा बीमकको प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ र दर्ता गर्न नहुने मनासिब कारण भएमा त्यसको जानकारी समितिले सम्बन्धित निवेदकलाई दिनु पर्नेछ ।

* .....

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि जीवन बिमाको हकमा समितिले समय समयमा बिमा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा निर्धारण गरेका मापदण्डहरू पूरा गरेको आधारमा नेपाल सरकारको स्वीकृति लिएर व्यवसाय सञ्चालन गर्नको लागि प्रमाणपत्र दिनेछ ।

११. बीमकको दर्ताको नवीकरण : (१) बीमकले आफ्नो दर्ताको प्रमाणपत्रको नवीकरणको लागि प्रत्येक वर्ष चैत्र मसान्तसम्ममा तोकिएको दस्तुर सहित तोकिएको ढाँचामा समितिको कार्यालयमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएपछि समितिले दर्ताको प्रमाणपत्र नवीकरण गरी दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको म्यादभित्र कुनै बीमकले आफ्नो दर्ताको प्रमाणपत्र नवीकरणको लागि निवेदन दिन नसकेको कारण खुलाई म्याद समाप्त भएको मितिले तीस दिनभित्र समिति समक्ष निवेदन दिएमा र समितिले सो कारण

० पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

० पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

* दोस्रो संशोधनद्वारा प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश फिर्किएको ।

□ दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

० पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

□ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

मनासिब देखेमा त्यस्तो बीमकको दर्ताको प्रमाणपत्र नवीकरण गरिदिन सक्नेछ ।

११क. बीमकको दर्ताको प्रमाणपत्र नवीकरण हुन नसक्ने अवस्था : (१) दफा ११ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको कुनै अवस्थामा समितिले बीमकको दर्ताको प्रमाणपत्र नवीकरण गर्ने छैन :-

- (क) दफा २३ बमोजिम वासलात पेश नगरेमा,
- (ख) दफा २४ बमोजिम आमदानीको हिसाब पेश नगरेमा,
- (ग) दफा २५ बमोजिम लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन पेश नगरेमा,
- (घ) दफा २६ बमोजिम बिमाङ्कीको प्रतिवेदन पेश नगरेमा,
- (ङ) दफा ४० बमोजिम बिमा सेवा शुल्क नबुझाएमा,
- (च) दफा १२क. बमोजिम बिमा व्यवसाय गर्न रोक लगाइएकोमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कुनै अवस्था परी बीमकको दर्ताको प्रमाणपत्र नवीकरण हुन नसक्ने स्थिति सृजना भएमा समितिले बीमकलाई सो कुराको सूचना त्यस्तो स्थिति सृजना भएको पन्ध्र दिनभित्र दिनु पर्नेछ ।

(३) बीमकले दफा २३, २४, २५, २६ र ४० बमोजिम आफूले पूरा गर्नु पर्ने दायित्व समयमा पूरा गर्न नसकेको मनासिब माफिकको कारण खुलाई उपदफा (२) बमोजिमको सूचना प्राप्त भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र समिति समक्ष निवेदन दिएमा समितिले कारण मनासिब देखेमा त्यस्तो दायित्व पूरा गर्न बढीमा एक महिनासम्मको म्याद थप दिन सक्नेछ ।

१२. दर्ता हुन नसक्ने : दफा १० मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै स्वदेशी तथा विदेशी सङ्गठित संस्था देहायको अवस्थामा बीमकको रूपमा दर्ता हुन सक्ने छैन :-

(क) समितिको कार्यालयमा दर्ता भइसकेको बीमकको नामसँग मिल्ने गरी अर्को बीमकको नाम दर्ता गर्न आएमा,

१क) जीवन बिमा तथा निर्जीवन बिमा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने गरी दर्ता गर्न आएमा,

तर यस अघि दर्ता भई जीवन बिमा तथा निर्जीवन बिमा व्यवसाय सञ्चालन गर्दै आएका बीमकले समितिले तोकेको मिति देखि तोकिए बमोजिम जीवन बिमा तथा निर्जीवन बिमा व्यवसाय गर्ने अलग अलग संस्थाको रूपमा कार्य गर्नु पर्नेछ ।

ख) जीवन बिमा व्यवसायका लागि कम्तीमा पच्चीस करोड रुपैयाँ र निर्जीवन बिमा व्यवसायका लागि कम्तीमा दश करोड रुपैयाँ चुक्ता पूँजी नभएमा ।

ग) बिमा व्यवसायको बजार सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको आधारमा समितिले बिमा व्यवसाय सञ्चालन गर्न थप सङ्गठित संस्थालाई बीमकको रूपमा दर्ता गर्न रोक लगाउने निर्णय गरेको अवस्थामा ।

१२क. बिमा व्यवसायमा रोक लगाउन सकिने : (१) देहायको कुनै अवस्थामा समितिले बीमकले गर्दै आएको बिमा व्यवसाय अन्तर्गतको कुनै पनि किसिमको व्यवसायलाई पूर्ण वा आंशिक रूपमा रोक लगाउन वा रद्द गर्न सक्नेछ :-

(क) बिमा व्यवसाय सञ्चालन गर्दा बीमकले अपनाउनु पर्ने प्रक्रिया सम्बन्धमा समितिले समय समयमा दिएको निर्देशन उल्लङ्घन गरेमा,

(ख) बीमकले दफा १४ को विपरीत हुने गरी आफ्नो सञ्चालक वा निजको परिवार वा निज मेनेजिङ्ग एजेण्ट भएको वा हिस्सेदार भएको कुनै पनि सङ्गठित संस्थालाई ऋण दिएमा वा कसैले ऋण दिँदा कुनै किसिमको जमानत वा सुरक्षण दिएमा,

(ग) बीमकले दफा १५ बमोजिम समितिलाई दिनु पर्ने सूचना नदिएमा,

(घ) बीमकले दफा १९ बमोजिम राख्नु पर्ने हिसाब किताबको सेस्ता रीतपूर्वक नराखेमा,

१ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

२ दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

- (ड) बीमकले दफा २० बमोजिम बेगलै राख्नु पर्ने हिसाब किताब बेगलै नराखेमा,
- (च) बीमकले दफा २१ बमोजिम राख्नु पर्ने कोष नराखेमा वा एउटा व्यवसायको निमित्त राखिएको कोषबाट अर्को बिमा व्यवसाय सम्बन्धी दायित्व व्यहोरेमा,
- (छ) बीमकले दफा २२ बमोजिम राख्नु पर्ने अनिवार्य जगेडा कोष नराखेमा,
- (ज) बीमकले दफा २७ बमोजिम बिमा शुल्क रकम प्राप्त नगरी बिमा जोखिम स्वीकार गरेमा,
- (झ) बीमकले दफा २८ बमोजिम पुनर्बिमा नगराएमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिले बीमकको बिमा व्यवसायमा रोक लगाउनु अघि सम्बन्धित बीमकलाई बिमा व्यवसायमा रोक लगाउनु परेको कारण खोली स्पष्टीकरण पेश गर्ने मनासिब समय दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको समयभित्र सम्बन्धित बीमकले स्पष्टीकरण पेश नगरेमा वा गरे पनि निजले पेश गरेको स्पष्टीकरण सन्तोषजनक नदेखिएमा समितिले उपदफा (१) बमोजिम त्यस्तो बीमकको बिमा व्यवसायमा रोक लगाई सोको सूचना नेपाल [■]..... बाट प्रकाशित हुने दुई मुख्य पत्रपत्रिकामा सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम कुनै बीमकको बिमा व्यवसायमा रोक लगाइएको समयावधिमा सो बीमकले आफू उपर पर्न आएको क्षतिपूर्तिको दाबीको भुक्तानी तोकिए बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम कुनै बीमकको बिमा व्यवसायमा रोक लगाइएकोमा त्यस्तो बिमा व्यवसायमा रोक लगाई रहनु पर्ने अवस्था विद्यमान नरहेको भनी तोकिएको समयभित्र बीमकले पेश गरेको प्रमाण सन्तोषजनक देखिएमा समितिले तोकिए बमोजिम जरिबाना गरी बिमा व्यवसायमा लगाइएको रोक फुकुवा गर्न सक्नेछ ।

१३. बीमकको दर्ता खारेज गर्न सकिने : (१) समितिले देहायको अवस्थामा बीमकलाई लिखित सूचना दिई सोही सूचनामा तोकिएको मिति देखि लागू हुने गरी बीमकको दर्ता खारेज गर्न सक्नेछ :-

- (क) प्रमाणपत्र पाएको मितिले ६ महिनाभित्र बिमा व्यवसाय सुरु नगरेमा,
- (ख) बीमकको दायित्व निजको [○]नेपाल [■]..... भित्र रहेको सम्पत्तिभन्दा बढी छ भन्ने लागेमा,
- (ग) नेपाल [■]..... भित्र जारी गरिएको बिमा लेख अन्तर्गत मुद्दा परी अदालतबाट अन्तिम किनारा भएको तीन महिनासम्म पनि बीमकले फैंसला बमोजिमको दायित्व पूरा नगरेमा,
- (घ) बिमा व्यवसायको प्रधान कार्यालय नेपाल बाहिर हुने विदेशी बीमकले सो मुलुकको प्रचलित कानून बमोजिम निजले पाए सरहको सुविधा नेपाली बीमकले सो मुलुकमा पाएको छैन भन्ने लागेमा,
- (ड) नेपालभित्र बीमकले आफ्नो कार्यालय नखोलेमा,
- (च) बीमकले यो ऐन वा यस ऐन अर्न्तगत बनेको नियम बमोजिम गर्नु पर्ने कुनै काम नगरेमा वा नगर्नु पर्ने कुनै काम गरेमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बीमकको दर्ता खारेज गर्नु अघि समितिले सम्बन्धित बीमकलाई दर्ता खारेज गर्नु परेको कारण खोली स्पष्टीकरण पेश गर्न मनासिब समय दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको समयभित्र सम्बन्धित बीमकले स्पष्टीकरण पेश नगरेमा वा गरेपनि निजले पेश गरेको स्पष्टीकरण सन्तोषजनक नदेखिएमा समितिले उपदफा (१) बमोजिम त्यस्तो बीमकको दर्ता खारेज गरी सोको सूचना नेपाल [■]..... बाट प्रकाशित हुने दुई मुख्य पत्रपत्रिकामा सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम कुनै बीमकको दर्ता खारेज भएको कारणले मात्र त्यस्तो दर्ता खारेज हुनु पूर्व भए गरेको कुनै काम कारबाईको सम्बन्धमा निजको हक र दायित्वमा कुनै असर पर्ने छैन ।

■ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा भिकिएको ।
 ° पहिलो संशोधनद्वारा थप ।
 ■ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा भिकिएको ।

१४. सञ्चालकलाई ऋण, जमानत तथा सुरक्षण दिन नहुने : कुनै पनि बीमकले आफ्नो सञ्चालक वा [□]निजका परिवार वा निज मेनेजिङ्ग एजेन्ट भएको वा हिस्सेदार भएको कुनै पनि सङ्गठित संस्थालाई ऋण दिन वा कसैले ऋण दिदा कुनै किसिमको जमानत वा सुरक्षण दिन हुँदैन ।

तर बीमकले जारी गरेको बिमा लेखको सरेण्डर भ्यालुसम्म दिएको ऋण बारे यो दफा लागू हुने छैन ।

१५. सूचना दिनु पर्ने : बीमकले आफ्नो सञ्चालक वा [□]निजको परिवार वा निज मेनेजिङ्ग एजेन्ट भएको वा हिस्सेदार भएको कुनै पनि सङ्गठित संस्थासँग बिमा व्यवसायको कुनै कारोबार गरेमा निजले त्यसको सूचना पैतीस दिनभित्र समितिलाई दिनु पर्नेछ ।

१६. बीमकको खारेजी पश्चात बिमाको दाबी भुक्तानी : दफा १३ बमोजिम दर्ता खारेजीको कारणले विघटन भएका बीमकले बिमा बापत प्राप्त गरेको रकम समितिले तोकेको अवधिभित्र र तरिका बमोजिम जीवन बिमाको सम्बन्धमा समितिले तोकीदिए बमोजिमको बोनस सहित साँवा र निर्जीवन बिमाको सम्बन्धमा दामासाहीले समितिले तोकेको साँवा रकम बिमा लिने व्यक्ति संस्था वा समितिलाई फिर्ता गर्नु पर्नेछ ।

१७. बीमक जवाफदेही हुने : (१) बीमक, बीमकको कर्मचारी, बिमा अधिकर्ता वा सभ्यरले बिमा लेख लिनेहरुको हकहित विरुद्ध कुनै काम गरी नोक्सान पुऱ्याएमा त्यसको क्षतिपूर्ति बीमकले बुझाउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बीमकले क्षतिपूर्ति नबुझाएमा [◇]वा बिमा दाबी क्षतिपूर्ति सम्बन्धमा तोकिएको अवधिभित्र दायित्व निर्धारण नगरेमा वा मर्का पर्ने गरी दायित्व निर्धारण गरेमा बीमितले समितिमा तोकिए बमोजिम उजुरी गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम उजुरी परेमा समितिले उक्त उजुरी उपर आवश्यक छानबिन गरी सम्बन्धित बीमकलाई सो उजुरी उपर सफाइ पेश गर्न मनासिब मौका दिनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम बीमकले पेश गरेको सफाइ मनासिब देखिएमा समितिले त्यस्तो उजुरी कारण खोली खारेज गर्न सक्नेछ र सफाइ मनासिब नदेखिएमा समितिले मनासिब क्षतिपूर्ति उजुरवालालाई दिने निर्णय गर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम उजुरवालाले क्षतिपूर्ति पाउने गरी समितिबाट निर्णय भएमा बीमकले त्यस्तो क्षतिपूर्तिको रकम सम्बन्धित बीमितलाई [●]..... दिनु पर्नेछ ।

[□](६) उपदफा (४) बमोजिम निवेदकले क्षतिपूर्ति पाउने गरी समितिबाट भएको निर्णय विरुद्ध पुनरावेदन परी समितिको निर्णय सदर भएमा सुरु निर्णय भएको मिति देखि मुद्दाको अन्तिम किनारा भएको मितिसम्मको क्षतिपूर्ति रकममा तोकिए बमोजिमको दरले हुन आउने ब्याज रकम समेत थप गरी सम्बन्धित बीमकले बीमितलाई अविलम्ब भुक्तानी दिनु पर्नेछ ।

१८. लिक्विडेटरको नियुक्ति : कुनै बीमक दफा १३ बमोजिम दर्ता खारेजीको कारणले विघटन भएमा नेपाल सरकारले लिक्विडेटरको नियुक्ति गर्न सक्नेछ । त्यसरी नियुक्त भएको लिक्विडेटरको काम, कर्तव्य र अधिकार कम्पनी ऐन, २०६३ अन्तर्गतको सरकारी लिक्विडेटर सरह हुनेछ ।

१९. बीमकको हिसाब किताब र लेखा : (१) बीमकले आफ्नो हिसाब किताबको सेस्ता रीतपूर्वक राख्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राखिएको सेस्तामा बीमकको काम कारबाहीको वास्तविक स्थिति यथार्थ थाहा हुने गरी बीमकको प्रत्येक आम्दानी खर्चको विवरण तथा बीमकको जायजेशा र दायित्वको विस्तृत विवरण स्पष्टरूपमा उल्लेख गरिएको हुनु पर्नेछ ।

२०. बेग्लै हिसाब राख्नु पर्ने : (१) कुनै बीमकले बिमा व्यवसायको साथ साथै अन्य कुनै व्यवसाय गरेमा त्यस्तो बीमकले बिमा व्यवसाय सम्बन्धी हिसाब किताब बेग्लै राख्नु पर्नेछ ।

(२) एक भन्दा बढी बिमा व्यवसाय गर्ने बीमकले प्रत्येक बिमा व्यवसायको हिसाब किताब छुट्टाछुट्टै रूपमा स्पष्ट पारी राख्नु पर्नेछ ।

२१. बिमा कोष : (१) बीमकले प्रत्येक बिमा व्यवसायको छुट्टाछुट्टै कोष राख्नु पर्नेछ र बिमा व्यवसायबाट प्राप्त रकम सम्बन्धित

□ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।
◇ दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।
● दोस्रो संशोधनद्वारा फिर्किएको ।
□ दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(२) एउटा बिमा व्यवसायको निमित्त राखिएको कोषबाट अर्को बिमा व्यवसाय सम्बन्धी दायित्व व्यहोर्न पाइने छैन ।

२२. अनिवार्य जगेडा कोष : प्रत्येक बीमकले नेपाल [■]..... भित्रको आफ्नो बिमा व्यवसाय सम्बन्धी दायित्वको निमित्त समितिले तोके बमोजिमको जगेडा कोष राख्नु पर्नेछ ।

२३. वासलात पेश गर्नु पर्ने : (१) बीमकले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको छ महिनाभित्र बिमा व्यवसाय सम्बन्धी आफ्नो सम्पूर्ण कारोबारको वासलात तथा नाफा नोक्सानीको हिसाब प्रकाशित गरी सोको एक प्रति समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको म्यादभित्र कुनै बीमकले पेश गर्नु पर्ने वासलात र नाफा नोक्सानीको हिसाब समितिमा पेश गर्न नसकेको मनासिब कारण देखाई म्याद थपको लागि निवेदन दिएमा समितिले एक महिनासम्मको म्याद थप गरिदिन सक्नेछ ।

२४. आम्दानीको हिसाब पेश गर्नु पर्ने : (१) बीमकले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले छ महिनाभित्र समितिले तोकेको ढाँचामा नेपाल [■]..... भित्र बिमा व्यवसायबाट भएको आम्दानीको हिसाब छुट्टा छुट्टै रुपमा तयार गरी समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको म्यादभित्र कुनै बीमकले आम्दानीको हिसाब पेश गर्न नसकेको मनासिब कारण देखाई म्याद थपको लागि निवेदन दिएमा समितिले एक महिनासम्मको म्याद थप गरिदिन सक्नेछ ।

२५. लेखापरीक्षण : [◆](१) बीमकले आफूले गरेको बिमा व्यवसायको हिसाब किताबको लेखापरीक्षण प्रचलित कानून बमोजिम मान्यता प्राप्त लेखापरीक्षकद्वारा गराई सोको प्रतिवेदन प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले दश महिनाभित्र समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदनमा लेखापरीक्षण गर्दा कैफियत तलब गरिएका (बेरुजु तथा अनियमितता) कुरा र सो बारेको व्यवस्थापन तर्फको स्पष्टीकरण समेत उल्लेख भएको हुनु पर्नेछ ।

२६. बिमाइकीद्वारा मूल्याङ्कन गराउने : जीवन बिमा व्यवसाय गर्ने बीमकले प्रत्येक तीन वर्षमा एकपटक आफ्नो आर्थिक स्थितिको लेखा जोखा र दायित्वको मूल्याङ्कन बिमाइकीद्वारा गराउनु पर्नेछ । सो सम्बन्धमा बिमाइकीले पेश गरेको प्रतिवेदनको एक प्रति बीमकले समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

२७. बिमा शुल्क जोखिम ग्रहण गर्नु भन्दा अगाडि भुक्तानी हुनु पर्ने : कुनै पनि बीमकले कुनै पनि किसिमको बिमा व्यवसाय गर्दा लिइने बिमा बापतको शुल्क रकम प्राप्त नभएसम्म बिमा जोखिम स्वीकार गर्नु हुँदैन । बीमकले जोखिम ग्रहण गरे बापत बिमा शुल्क रकम प्राप्त गरेपछि मात्र बिमा गरेको मानिनेछ ।

तर कुनै कारणवश एकमुष्ट रकम बुझाउन व्यवहारिक कठिनाइ परी बाँकी रकम भुक्तानी गर्ने सम्बन्धमा अवधि किटान गरी बैंक वा नेपाल सरकारको जमानतमा बिमा लेख जारी गर्न यस दफाले कुनै बन्देज लगाएको मानिने छैन ।

२८. पुनर्बिमा गराउनु पर्ने : बीमकले आफूले धारण गर्ने जोखिम धारण गरी बाँकी रहेको जोखिमको पुनर्बिमा समितिले तोके बमोजिम गराउनु पर्नेछ ।

२९. कानूनी प्रतिनिधि राख्नु पर्ने : बीमकले नेपाल [■]..... भित्रको आफ्नो मुख्य कार्यालयमा एकजना कानूनी प्रतिनिधि राख्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ५

बिमा अभिकर्ता, सभेयर र दलाल सम्बन्धी व्यवस्था

३०. बिमा अभिकर्ताको दर्ता : (१) बिमा अभिकर्ताको रुपमा काम गर्न चाहने [○]तोकिए बमोजिमको योग्यता पुगेको व्यक्तिले सम्बन्धित बीमकको सिफारिस सहित समितिमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

- [■] गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा भिकिएको ।
- [■] गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा भिकिएको ।
- [◆] दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।
- [■] गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा भिकिएको ।
- [□] पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।
- [○] पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएपछि समितिले उक्त निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गर्दा इजाजतपत्र दिन हुने देखिएमा निवेदकलाई तोकिएको दस्तुर लिई तोकिए बमोजिमको ढाँचामा बिमा अभिकर्ताको इजाजतपत्र दिनु पर्नेछ र इजाजतपत्र दिनु नपर्ने कुनै कारण भएमा त्यसको जानकारी समितिले सम्बन्धित निवेदकलाई दिनु पर्नेछ ।

३०क. सर्भेयरको दर्ता : (१) सर्भेयरको रुपमा काम गर्न चाहने तोकिए बमोजिमको योग्यता पुगेको व्यक्तिले तोकिए बमोजिम समितिमा निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएपछि समितिले उक्त निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गर्दा इजाजतपत्र दिन हुने देखिएमा तोकिए बमोजिम दस्तुर लिई तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदकलाई सर्भेयरको इजाजतपत्र दिनु पर्नेछ र इजाजतपत्र दिनु नपर्ने कुनै कारण भएमा त्यसको जानकारी निवेदकलाई दिनु पर्नेछ ।

३०ख. दलालको दर्ता : (१) दलालको रुपमा काम गर्न चाहने तोकिए बमोजिमको योग्यता पुगेको व्यक्तिले तोकिए बमोजिम समितिमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएपछि समितिले उक्त निवेदन उपर जाँचबुझ गर्दा इजाजतपत्र दिन हुने देखिएमा तोकिए बमोजिमको दस्तुर लिई तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदकलाई दलालको इजाजतपत्र दिनु पर्नेछ र इजाजतपत्र दिनु नपर्ने कुनै कारण भएमा त्यसको जानकारी समितिले निवेदकलाई दिनु पर्नेछ ।

३१. इजाजतपत्रको अवधि र नवीकरण : (१) बिमा अभिकर्ता, सर्भेयर वा दलालले आफ्नो इजाजतपत्र नवीकरणको लागि प्रत्येक वर्ष चैत्र मसान्तसम्ममा तोकिएको दस्तुर सहित तोकिएको ढाँचामा समितिको कार्यालयमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएपछि समितिले बिमा अभिकर्ता, सर्भेयर वा दलालको इजाजतपत्रको नवीकरण गरिदिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको म्यादभित्र कुनै बिमा अभिकर्ता, सर्भेयर वा दलालले आफ्नो इजाजतपत्र नवीकरणको लागि निवेदन दिन नसकेको कारण खुलाई निवेदन दिएमा र सो कारण मनासिब देखेमा समितिले तोकिए बमोजिम थप दस्तुर लिई बढीमा छ महिनाको म्याद थप गरिदिन सक्नेछ ।

३२. बिमा अभिकर्ता, सर्भेयर र दलालको अयोग्यता : देहायका अवस्थामा कुनै पनि व्यक्ति बिमा अभिकर्ता, सर्भेयर वा दलाल हुन सक्ने छैन :-

- (क) सोह्र वर्ष उमेर नपुगेको,
- (ख) मानसिक स्थिति ठीक नभएको,
- (ग) साहूको ऋण तिर्न नसकी दामासाहीमा परेको,
- (घ) कुनै प्रकारको चोरी गरेको, ठगी गरेको वा आफ्नो जिम्मामा रहेको धनमाल अनधिकृत तवरले मासेको वा दुरुपयोग गरेको अभियोगमा अदालतबाट कसूरदार ठहरी सजाय पाएको, वा
- (ङ) बिमा व्यवसाय सम्बन्धी काम गर्दा बीमक वा बिमा लेख लिनेको विरुद्ध हानि नोक्सानी हुने कुनै काम गरेको ।

३३. इजाजतपत्र खारेज हुने : (१) कुनै बिमा अभिकर्ता, सर्भेयर वा दलालले दफा ३१ बमोजिम आफ्नो इजाजतपत्र नवीकरण नगराएमा बिमा लेखी लिनेको हक हित विरुद्ध वा यो ऐन वा यस ऐन अर्न्तगत बनेको नियम विपरीत कुनै काम गरेको छ भन्ने कुरामा समिति विश्वस्त भएमा समितिले त्यस्ता बिमा अभिकर्ता, सर्भेयर वा दलालको इजाजतपत्र खारेज गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम इजाजतपत्र खारेज गर्नु पूर्व समितिले निजलाई लगाइएको आरोप उपर स्पष्टीकरण पेश गर्न मनासिब समय दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ६

कोष र लेखापरीक्षण

३४. समितिको कोष : समितिको एउटा छुट्टै कोष हुनेछ र सो कोषमा देहायका रकमहरू रहने छन् :-

- (क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,
- (ख) कुनै विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ संस्थाबाट प्राप्त रकम,
- (ग) बीमक, बिमा अभिकर्ता वा सर्भेयरको नाम दर्ता, नवीकरण दस्तुर आदिबाट प्राप्त रकम,
- (घ) सेवा शुल्कबाट प्राप्त रकम,
- (ङ) अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

३४क. समितिको खर्च कोषबाट व्यहोरिने : समितिको तर्फबाट गरिने सम्पूर्ण खर्चहरू दफा ३४ बमोजिमको समितिको कोषमा जम्मा रहेको रकमबाट व्यहोरिनेछ ।

३५. लेखा र लेखापरीक्षण : (१) समितिले आफ्नो आर्थिक कारोबारको हिसाब, किताबको लेखा दुरुस्त राख्नु पर्नेछ । त्यस्तो लेखामा अन्य कुराको अतिरिक्त समितिको काम कारबाहीको वास्तविक स्थिति स्पष्ट हुने गरी आर्थिक कारोबार, प्रत्येक आम्दानी खर्चको विवरण, माल सामानहरूको खरिद, बिक्री र समितिको जायजेथा तथा दायित्वको विस्तृत विवरण खोलिएको हुनु पर्नेछ ।

(२) समितिको लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकको विभागबाट हुनेछ ।

(३) नेपाल सरकारले चाहेमा समितिको हिसाब किताब सम्बन्धी कागजात र अरु नगदी जिन्सी समेत जुनसुकै बखत जाँचन, जाँचाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद - ७

विविध

३६. दण्ड सजाय : (१) कुनै बीमक वा बीमकको सञ्चालक, कर्मचारी वा सर्भेयर, दलाल वा बिमा अभिकर्ताले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा आदेश वा निर्देशनको जानीजानी उल्लङ्घन गरेमा वा आफूले गर्नु पर्ने कुनै काम कारबाही नगरेमा वा गर्न नहुने काम कारबाही गरेमा त्यस्तो बीमक वा सञ्चालक, कर्मचारी वा सर्भेयर, दलाल वा बिमा अभिकर्तालाई समितिले तीन हजार देखि दश हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना गर्न सक्नेछ र त्यस्तो कसूर पटक पटक गरेमा प्रत्येक पटकको लागि निजलाई पाँच सय रुपैयाँका दरले थप जरिबाना हुनेछ ।

(२) कुनै बीमक वा बिमा अभिकर्ता वा दलालले यस ऐन बमोजिम पुऱ्याउनु पर्ने रित नपुऱ्याई बिमा व्यवसाय गरेमा समितिले दश हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना गर्न सक्नेछ ।

(३) कसैले जानी जानी वा बदनियत साथ यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम राख्नु, बनाउनु, तयार गर्नु वा पेश गर्नु पर्ने हिसाब, किताब, खाता, विवरण सूचना वा अन्य कुनै कागजात सो राख्नु, बनाउनु, तयार गर्नु वा पेश गर्नु पर्ने समयमा नराखेमा, नबनाएमा, तयार नगरेमा, पेश नगरेमा वा झुठ्ठा विवरण वा कागजात बनाएमा वा पेश गरेमा निजलाई तीस हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना वा दुई वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुन सक्नेछ ।

३७. पुनरावेदन : यस ऐन बमोजिम समितिले गरेको निर्णय उपर चित्त नबुझ्ने व्यक्ति वा सङ्गठित संस्थाले सो निर्णय भएको पैंतीस दिनभित्र सम्बन्धित उच्च अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।

३८. इच्छाएको व्यक्तिले पाउने : (१) कुनै जीवन बीमा लेखको अवधि समाप्त हुनु अगावै सो बीमा लेख लिने व्यक्तिको मृत्यु भएमा बीमा लेख अनुसारको रकम निजले बीमा लेखमा इच्छाएको व्यक्तिले पाउनेछ । निजले कसैलाई इच्छाएको नभएमा वा इच्छाएको भए तापनि त्यस्तो इच्छाएको व्यक्तिको पनि इच्छाउने व्यक्तिको मृत्यु हुनु भन्दा पहिले नै मृत्यु भैसकेको

० पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

० दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

० पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

० पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

० लैङ्गिक समानता कायम गर्न तथा लैङ्गिक हिंसा अन्त्य गर्न केही नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७२ द्वारा संशोधित ।

रहेछ भने त्यस्तो रकम अपुताली सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिमको हकवालाले पाउनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम इच्छाइएको व्यक्तिको मृत्यु भएमा वा इच्छाइएको व्यक्ति बदलन चाहेमा बिमा लेख लिनेले अर्को व्यक्तिलाई इच्छाउन सम्बन्धित बीमक कहाँ लेखी पठाउनु पर्नेछ । बीमकले पनि बिमा लेख लिनेको अनुरोध बमोजिम इच्छाइएको व्यक्ति राखी त्यसको लिखित सूचना सम्बन्धित बिमा लेख लिनेलाई दिनु पर्नेछ ।

३९. सोधपुछ तथा जाँचबुझ गर्न सकिने : (१) समितिले बिमा लेख लिनेको हितको लागि वा अन्य कुनै मनासिब कारणले आवश्यकता अनुसार कुनै बीमक वा बिमा अभिकर्ता वा सर्भेयर ^०वा दलाल वा बीमित लगायत अन्य सबै सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थासँग बिमा व्यवसायका सम्बन्धमा र बीमकले अन्य कुनै व्यवसाय पनि गरेको भए सो सम्बन्धमा समेत सोधपुछ वा जाँचबुझ गर्न वा गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सोधपुछ वा जाँचबुझ हुँदा मागिएको हिसाब किताब स्याहा सेस्ता र अन्य कागजपत्र, सूचना र सोधेको कुराको जवाफ दिई सहयोग गर्नु बीमक, बीमकको बहाल रहेको वा नरहेको सबै कर्मचारी र बिमा अभिकर्ता, सर्भेयर, ^०दलाल, बीमित तथा अन्य सबै सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम सोधपुछ वा जाँचबुझ गराउँदा लागेको खर्च सम्बन्धित बीमकले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

३९क. बीमकको लेखापरीक्षण सम्बन्धी विशेष व्यवस्था : (१) बीमकले ऐनको दफा २५ को समयवाधिभित्र लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन समिति समक्ष पेश नगरेमा वा त्यस्तो प्रतिवेदनबाट बिमा व्यवसायमा अनियमितता भएको पुष्टि हुने मनासिब आधार भएमा वा बीमकले गरेको बिमा व्यवसायको हिसाब किताबमा अनियमितता भएको छ भनी समिति समक्ष उजूरी परेमा समितिले बीमकको बिमा व्यवसायको लेखापरीक्षण वा पुनः लेखापरीक्षण गर्न वा गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लेखापरीक्षण वा पुनः लेखापरीक्षण गर्दा गराउँदा लागेको सम्पूर्ण खर्च बीमक स्वयंले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

४०. बिमा सेवा शुल्क : (१) समितिले बीमक तथा बिमा अभिकर्ताहरूलाई आवश्यक एवं उपयुक्त सेवा उपलब्ध गराउनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिले उपलब्ध गराएको सेवा प्राप्त गर्न प्रत्येक बीमकले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा नेपाल ^१..... भित्र आफूले बिमा व्यवसायबाट आम्दानी गरेको कुल बिमा शुल्कको एक प्रतिशतका दरले हुन आउने रकम समितिले तोकिए बमोजिम समितिलाई बुझाउनु पर्नेछ ।

४१. बिमा दर सल्लाहकार समिति : ^०(१) नेपाल सरकारले बिमा व्यवसायको बिमा दर कायम गर्ने सम्बन्धमा समितिलाई आवश्यक सल्लाह तथा सुझाव प्रदान गर्नका लागि देहायका सदस्यहरू रहेको एक बिमा दर सल्लाहकार समिति गठन गर्नेछ :-

(क) अध्यक्ष, बिमा समिति	- अध्यक्ष
(ख) बीमकका प्रमुखहरूमध्येबाट नेपाल सरकारले मनोनीत गरेको तीनजना	- सदस्य
(ग) सचिव, बिमा समिति	- सदस्य-सचिव

(२) सल्लाहकार समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(३) सल्लाहकार समितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४१क. बीमक बाहेक अन्य कसैसँग बिमा व्यवसाय सम्बन्धी कारोबार गर्न नहुने : यस ऐन बमोजिम दर्ताको प्रमाणपत्र प्राप्त बीमक बाहेक अन्य कुनै व्यक्ति वा संस्थासँग नेपाल ^१..... भित्र रहेका कुनै पनि व्यक्ति वा संस्थाले बिमा व्यवसाय सम्बन्धी कारोबार गर्नु हुँदैन ।

^० पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

^० पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

^१ दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

^१ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा भिकिएको ।

^० पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

^० पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

^१ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा भिकिएको ।

४१ख. दायित्व भुक्तानी गर्ने प्राथमिकता क्रम : कुनै बीमक दफा १३ बमोजिमको दर्ता खारेजीको कारणले विघटन भएमा निम्नलिखित प्राथमिकताको आधारमा दायित्वको भुक्तानी गर्नु पर्नेछ :-

- (क) विघटन गर्दा लागेको खर्च,
- (ख) दफा १६ बमोजिम बीमितलाई दिनु पर्ने बिमाको दाबी भुक्तानी रकम,
- (ग) बीमकका कर्मचारीले पाउनु पर्ने पारिश्रमिक तथा अन्य बाँकी रकम,
- (घ) ऋण रकम,
- (ङ) समितिलाई तिर्नु पर्ने रकम,
- (च) नेपाल सरकारलाई तिर्नुपर्ने रकम ।

४२. वार्षिक प्रतिवेदन : (१) समितिले आफूले गरेको काम कारबाहीको वार्षिक प्रतिवेदन नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पेश गरिएको प्रतिवेदनको सारांश समितिले स्थानीय पत्रपत्रिकामा समेत प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।

४३. अधिकार प्रत्यायोजन : समितिले आफ्नो अधिकार आवश्यकतानुसार अध्यक्ष, सदस्य, उपसमिति वा समितिको कुनै कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

४४. नेपाल सरकारले निर्देशन दिन सक्ने : नेपाल सरकारले बिमा व्यवसायको हित र सम्बर्द्धनको निमित्त समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

४५. नेपाल सरकारसँग सम्पर्क : समितिले नेपाल सरकारसँग सम्पर्क राख्दा अर्थ मन्त्रालय मार्फत राख्नु पर्नेछ ।

४६. प्रचलित कानून बमोजिम हुने : यस ऐनमा लेखिएको जतिमा यसै ऐन बमोजिम र अन्यमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

४७. नियम तथा विनियम बनाउने अधिकार : (१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकारले आवश्यक नियमहरू बनाउन सक्नेछ ।

◊(२) यस ऐनको अधीनमा रही समितिले नेपाल सरकारको स्वीकृति लिई आवश्यक विनियम बनाउन सक्नेछ ।

४८. खारेजी र बचाउ : (१) बिमा ऐन, २०२५ खारेज गरिएकोछ ।

(२) यो ऐन लागू हुनु अघि भए गरेका काम कारबाहीहरू यसै ऐन बमोजिम भए गरेका मानिने छन् ।

◊ दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

द्रष्टव्य :- (१) केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ द्वारा रुपान्तर गरिएका शब्दहरू :-

“श्री ५ को सरकार” को सट्टा “नेपाल सरकार” ।

(२) गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा रुपान्तर गरिएका शब्दहरू :-

“कम्पनी ऐन, २०५३” को सट्टा “कम्पनी ऐन, २०६३” ।

(३) न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ द्वारा रुपान्तर गरिएका शब्दहरू :-

“पुनरावेदन अदालत” को सट्टा “उच्च अदालत” ।

(४) केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन २०७२ द्वारा रुपान्तर गरिएका शब्दहरू :-

“कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय” को सट्टा “कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय” ।